

Антонюк Вікторія, ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент Красовська О. О. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті досліджено формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти в умовах особистісно-орієнтованого підходу. Розкрито, що воно базується на індивідуально-творчому розвитку особистості фахівця, що передбачає творчу трансформацію особистісного ставлення, розуміння виховної потужності художньо-педагогічних ідей, теорій, методичних рекомендацій.
Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, професійна підготовка, мистецька освіта, інноваційні технології.*

***Аннотация.** В статье исследовано формирование профессиональной готовности будущих учителей начальной школы в отрасли художественного образования в условиях личностно-ориентированного подхода. Показано, что оно базируется на индивидуально-творческом развитии личности специалиста, которое предусматривает творческую трансформацию личностного отношения, понимания воспитательной мощности художественно-педагогических идей, теорий, методических рекомендаций.
Ключевые слова: личностно ориентированный подход, профессиональная подготовка, художественное образование, инновационные технологии.*

***Annotation.** The article considers the formation of professional readiness of future primary school teachers in the field of art education in conditions of person-centered approach. The author explains that it is based on individual creative development of a specialist's personality providing creative transformation of personal relationship, understanding of educative power of artistically-pedagogical ideas.*

***Keywords:** personality oriented approach, professional training, artistic education, innovative technologies.*

У національних та міждержавних документах з проблем вищої освіти наголошується на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовлених до якісного забезпечення освітніх потреб особистості,

розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу [1, с. 8]. Розв'язання цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від вчителя глибокого усвідомлення особистісно-зорієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу з дисциплін художньо-естетичного циклу, мистецької грамотності, володіння сучасними педагогічними технологіями.

Проголошуючи освіту як пріоритетну галузь внутрішньої політики держави, ці документи акцентують увагу на необхідності загального розвитку людини, її особистісних якостей, творчих здібностей, духу соціальної відповідальності. Всі зазначені аспекти становлення освіти в Україні є нині основоположними й для всієї педагогічної освіти.

Проблема актуальності мистецької освіти у структурі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи розглянута у низці сучасних наукових досліджень. Значення фахової компетентності майбутнього вчителя як передумови його майбутнього професіоналізму у процесі викладання мистецьких дисциплін розкрито в працях І. Зязюна, Л. Хомич, О. Рудницької, Л. Масол, О. Отич, О. Шевнюк. Психологічні засади професійного формування майбутнього педагога досліджували Г. Балл, І. Бех, В. Бодров, С. Максименко, В. Моргун, В. Панок, В. Рибалка, Б. Теплов. Особливості професійної та педагогічної освіти визначені В. Бехом, О. Бідою, Г. Васяновичем, О. Дубасенюк, В. Євтухом, С. Лісовою, Н. Ничкало, А. Нісімчуком, Л. Онищук, Г. Яворською. Наукові положення теорії професійного становлення педагога представлені у працях Г. Васянович, П. Воловик, О. Пехоти, М. Солдатенко, Л. Хомич.

Грунтовний аналіз наукових та науково-методичних праць зазначених вище авторів дозволяє зробити висновок, що розробка проблематики мистецької освіти має місце в сучасній педагогічній науці, а вивчення теоретичних та методичних аспектів використання особистісно орієнтованого підходу до педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у гуманітарному університеті у галузі мистецької освіти потребує особливої уваги.

Метою статті є розкриття особистісно орієнтованого підходу до педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи у гуманітарному університеті в галузі мистецької освіти.

Фахова підготовка педагогів початкової школи потребує всебічної, культурної та мистецької освіченості особистості майбутнього вчителя, формування професійно значущих знань та умінь, здатності до новаторства, творчості та самореалізації. Мистецька освіта містить потужний потенціал для навчання, виховання і розвитку професійної майстерності майбутнього педагога початкової школи і є компонентом змісту його фахової підготовки.

На основі аналізу науково-методичних праць С. Коновець [2], Л. Масол [3], О. Отич [4], Г. Падалки [5], О. Рудницької [6] можна зробити висновок, що мистецька освіта – це освітня галузь, спрямована на розвиток у людини

спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та удосконалення власної почуттєвої культури.

Мистецька освіта тісно пов'язана з поняттями «культура», «мистецтво», «освіта». Специфіку мистецької освіти, розглядаючи проблеми системи освіти, виділив В. Луговий. Він зазначає: «Якщо під освітою... слід розуміти процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок, ... тоді одразу виявляється обмеженість такого поняття для опису, наприклад, художньої (музичної, образотворчої, акторської і т.д.) освіти, де знання та уміння з навичками важливі і необхідні, але недостатні. Більше того, знання тут не головні, а допоміжні, в основі ж не пізнання, а творення, продукування й освоєння художніх образів, тобто художня творчість» [7, с. 156].

Мета підготовки студентів педагогічних факультетів до забезпечення мистецької освіти учнів початкової школи полягає у формуванні готовності майбутніх фахівців до здійснення процесу художньо-естетичного виховання молодших школярів, формуванні особистісних і суспільно значущих світоглядних якостей фахівців, індивідуального визначення в світі мистецьких цінностей, а також активізації процесів професійного вдосконалення на шляху мистецької самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення особистості.

Методологічне підґрунтя побудови ефективної фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи в галузі мистецької освіти ми вбачаємо в реалізації особистісно-орієнтованого підходу. Сутність особистісно-орієнтованого підходу щодо мистецької освіти полягає в орієнтації на особистісні життєві смисли людини, що навчається, врахування її мотивації, інтересів, потреб і реальних можливостей. Розвивально-виховні впливи мистецької освіти переорієнтовуються на унікальність кожного майбутнього фахівця початкової школи, і лише за таких умов індивідуалізації зростатиме мистецька чутливість вчителя, його здатність бути оригінальним у думках, виразним у діяльності, неповторним у вчинках.

Цінними щодо цього є погляди Л. Масол, яка обґрунтовує концепцію відновлення педагогічної освіти України, метою якої є «формування особистості вчителя, який здатний реалізувати головне завдання освіти – всебічний розвиток людини як особистості; найвищої цінності суспільства відповідно до тієї частини культурної спадщини, з якої він спеціалізується на нинішній день» [3, с. 6].

Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти в умовах особистісно орієнтованого підходу базується на індивідуально-творчому розвитку особистості фахівця, що передбачає не запам'ятовування та репродукування інформації, а її творчу трансформацію, знаходження в ній особистісного сенсу, формування до неї особистісного ставлення, розуміння виховної потужності художньо-

педагогічних ідей, теорій, методичних рекомендацій. Таким чином, у своїй професійній художньо-педагогічній діяльності майбутній вчитель повинен трансформувати особистісні надбання у галузі мистецтва та намагатися відкрити пріоритети особистісного ставлення до кожного учня.

Як зазначає О. Рудницька, «завдання особистої орієнтації зумовлюють необхідність набуття вчителем нетипових для традиційної освіти вмінь: розкривати учням переживання, особистісне бачення мистецького твору; активізувати їхні процеси переживання: «відчувати» внутрішній світ іншого, його особистісні потреби; здійснювати діалогічне спілкування: імпровізувати; бути драматургом, режисером; учасником тих чи інших педагогічних ситуацій» [6, с. 34].

У практиці навчально-виховної діяльності сучасного гуманітарного вищого навчального закладу поширюються такі технології підготовки фахівців у галузі педагогічної освіти: диференційоване навчання, проблемне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології навчання, кредитно-модульна технологія навчання, особистісно орієнтоване навчання. Реалізація цих технологій у підготовці майбутніх фахівців у галузі початкової освіти є одним з шляхів упровадження особистісно-орієнтованого підходу.

Формування соціально активної творчої особистості вимагає від викладачів використання нестандартних форм педагогічної взаємодії. Однією з таких форм педагогічної інноватики у вищому навчальному закладі є ігрове проектування. Гра є ефективним засобом розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця початкової школи. В арсеналі педагогічних інновацій відомі такі ігрові форми та методи: рольова гра, ділова навчальна гра, ігрові вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації. Практичні та лабораторні заняття проводяться як навчально-педагогічні ігри, які проектують певні педагогічні ситуації, спрямовані на формування художньо-педагогічних професійних навичок майбутніх учителів початкових класів.

Ігрове проектування – один із розповсюджених способів інтенсивного вивчення дисциплін. Його мета – процес створення або удосконалення проєктів. Для втілення цієї технології учасників заняття поділяють на групи, кожна з яких займається розробкою свого проєкту. Тему для розробки можна обирати самостійно, або за пропозицією викладача. Ігрове проектування здійснюється з функціонально-рольових позицій, втілюваних в ігровій взаємодії. Це дає змогу детальніше вивчити об'єкт. Ігрове проектування може включати проєкти такого типу: дослідницький, пошуковий, творчий, прогностичний, аналітичний [3, с. 57–61].

Мозковий штурм, або метод психологічної активізації колективної творчої діяльності, було розроблено американським підприємцем, дослідником і психологом А. Осборном в 1953 році для отримання нових ідей. Він широко використовується для прогнозування і планування. Сутність мозкового штурму – упорядкування, підвищення організованості

і раціоналізації творчого процесу. Базується цей метод на спеціально організованій дискусії і дозволяє вислухати думку багатьох одночасно. Спілкування ведеться на вербальному рівні. Це дозволяє почути і сприйняти чужу думку, вловити її нові аспекти і грані, поглянути на проблеми з іншої точки зору.

Процес мозкового штурму поділяється на два етапи: перший – колективна дискусія, в межах якої генеруються ідеї при абсолютній рівноправності всіх учасників та при відсутності критики; другий – критика і аналітика висловлених пропозицій, їх оцінка та вибір альтернативних варіантів. Найцінніші ідеї збираються, групуються, ранжуються за ступенем важливості стосовно обговорюваної проблеми. У мозкового штурму є багато різновидів: зворотний, комбінований, тінювий, візуальний, індивідуальний та інші [3, с. 63].

Майстер-клас використовується у багатьох вищих навчальних закладах як форма навчання досить рідко. Найдоцільніше використовувати майстер-класу в якості детальної закінченої демонстрації, яка слугує моделлю для наслідування, надихає учасників на досягнення найкращих результатів. Останнім часом майстер-класи стали використовуватися в різноманітних навчальних закладах і на конференціях, де провідні спеціалісти демонструють свою майстерність учасникам конференції за допомогою методів активного навчання; вправ, змодельованих і реальних ситуацій, тренінгів.

Спеціалісти з інтенсивних технологій навчання вважають майстер-клас найкращою моделлю періодичних індивідуальних занять в програмах відкритого чи гнучкого навчання. Усвідомлення майстром своєї ролі як моделі залишає учасникам більше простору для власних відкриттів шляхом експериментування чи ігрових технологій. Таким чином, програма майстер-класу призначена для того, щоб підсилити потенційні можливості учасників через розвиток поваги до майстра, довіри до нього і створення переконаності, що програма відповідає їх здібностям і потребам і сформує компетентності необхідні для власної практичної діяльності [3, с. 83].

Найбільш доцільним способом розробки і побудови змісту підготовки вчителя до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи в умовах використання художньо-педагогічних інновацій є модульний підхід структурування навчального матеріалу, який дозволяє систематизувати навчальний матеріал, чітко визначити обсяг знань і вмінь майбутніх фахівців; ввести рейтинговий спосіб оцінки рівня художньо-педагогічної підготовки; забезпечує організацію індивідуальної та самоосвітньої діяльності студентів, сприяє розробці варіативних програм навчальних курсів «Методика викладання освітньої галузі «Мистецтво», «Методика музичного виховання з основами хореографії» та «Образотворче мистецтво з методикою викладання».

З метою впровадження особистісно-орієнтованого підходу до формування майбутнього педагога початкової школи у галузі мистецької освіти нами удосконалено змістові характеристики процесу підготовки вчителя, визначено та задіяно потенціал навчальних психолого-педагогічних, фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін та впровадженого комплексу навчально-методичного забезпечення, який містить навчальні і робочі програми, курс лекцій, навчально-методичні посібники для викладача та студентів, систему критеріально зорієнтованих завдань, різномірневі форми контролю навчальних досягнень студентів.

Основні напрями вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до навчання дисциплін художньо-естетичного циклу розроблялися з урахуванням принципів сучасної освітньої системи. Методисти багатьох педагогічних ВНЗ при розробці змісту окремих курсів і системи в цілому спираються на концепцію розвитку педагогічної освіти в університеті, враховують основні тенденції, що характеризують розвиток сучасних освітніх систем: диференціацію, інтеграцію, гуманізацію, гуманітаризацію.

1. Конституція України. – К. : Юрінком. 1996. – 80 с. **2.** Коновець С. В. Образотворче мистецтво в початковій школі / С. В. Коновець. – К., 2000. – 79 с. **3.** Масол Л. Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів / Л. Масол // Мистецтво і освіта. – 2009. – № 2. – С. 4–7. **4.** Отич О. М. Педагогіка мистецтва : сутність та місце в системі наук про освіту / О. М. Отич // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 13– 17. **5.** Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с. **6.** Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. Навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с. **7.** Луговий В. І. Управління освітою / В. І. Луговий – К., 1997. – 302 с.